

Møte for lukkede dører, Stortinget 7. august 1918, ettermiddag

Møte for lukkede dører i Stortinget
den 7. august 1918 kl. 17.30.

Præsident: Tveiten.

Dagsorden:

Fortsat behandling av de paa kartet for formiddagens møte for lukkede døre opførte saker.

Præsidenten: Møtet er sett for stengde dører. Daa det fyreligg til handsaming den løynlege proposition etter kortet for i fyremiddag, vil presidenten fyreslaa, at møtet vert halde for stengde dører.

Sparre (komiteens ordfører): Hr. præsident.

Præsidenten: Daa ingen hev sagt imot, vil presidenten sitt framlegg verta uppteke til votering. - Forslaget er vedteke.

Sparre: Hr. præsident, jeg bad om ordet.

Præsidenten: No er saki avgjord, og daa kann ikkje representanten faa ordet.

Sparre: Jeg bad om ordet, før præsidentens forslag blev optat til votering.

Præsidenten: No er det votera yver presidenten sitt framlegg, og det er vedteke.

Aavatsmark (komiteens formand): Jeg skulde ikke anse det heldig, at præsidenten nægter sakens ordfører at faa ordet. Jeg tør henstille til præsidenten at gi ordet til hr. Sparre.

Præsidenten: Ja, daa fær ordføreren i saki faa ordet, men hr. Sparre skulde ha bede um ordet fyrr.

Sparre: Nei, skal det tages paa den maate, skal jeg frafalde ordet. Det var ikke min skyld, at jeg ikke har faat ordet tidligere, det var præsidentens skyld, som ikke hørte, at jeg bad om ordet. Jeg frafalder ordet.

Præsidenten: Presidenten hev gjeve representanten ordet, og daa treng han ikkje aa taka det paa den maaten. Um presidenten ikkje høyrer, at ein representant bed um ordet, so maa presidenten vera orsaka for det. Presidenten skal spyrja, um hr. Sparre no vil ha ordet.

Sparre: Naar jeg bad om ordet, saa var det fordi jeg vilde ha det.

Møde for lukkede dører, Stortinget 7. august 1918, ettermiddag

Præsidenten: Det var svært, som hr. Sparre tek paa veg. Naar presidenten hev sagt, at han ikkje hørde, at hr. Sparre bad um ordet, og hr. Sparre sidan hev fenge ordet, so tenkjer eg, at representanten fær vera nøgd med det.

Sparre: Nei, det gik ikke saadan for sig. Jeg bad om ordet, og det hørte ikke præsidenten, og da jeg oplyste om, hvordan det var gaat for sig, gav præsidenten mig fremdeles ikke ordet men talte bare noget om, at forslaget om at holde møtet for lukkede dører var optat til votering. Det var først da ...

Præsidenten: No spyrr eg atter, um hr. Sparre vil ha ordet.

Sparre: Det har jeg allerede uttalt mig om tidligere. Jeg har allerede sagt, at jeg ønsker ordet.

Præsidenten: Og presidenten hev gjeve representanten ordet.

Sparre: Men jeg blev jo avbrudt, da jeg først hadde faat ordet.

Præsidenten: Representanten ynskjer soleis ikkje ordet no.

Sparre: Jo, det er jo det, jeg har sagt, at jeg ønsker at faa ordet.

Præsidenten: Hr. Sparre hev ordet.

Sparre: Det er lidt vanskelig baade at faa ordet og at bli hørt her. Det var kun det, jeg vilde gjøre opmerksom paa, at det staar i denne indstilling, at komiteen finder det ønskelig, at den blir behandlet offentlig. Men før jeg fremsætter noget forslag, vil jeg be om at faa høre statsraadens mening om det.

Statsraad Holtfodt: Jeg maa indtrængende henstille, at denne indstilling ikke behandles offentlig, og jeg vil foreslaa, at man forholder saadan, som man har gjort mange ganger tidligere, at man efterat debatten er avsluttet træffer bestemmelse om, hvorvidt denne i sin helhet eller for enkelte deles vedkommende kan offentliggjøres. Jeg skal faa lov til at gjøre opmerksom paa, at mit standpunkt er dikteret derav, at det her dreier sig om en nybygningsplan for marinen, som omfatter praktisk talt hele vor nybygning, og der er mig bekjendt intet land, som offentlig behandler sine nybygningsplaner nu under krigen. Hvis der kan oplyses noget om det, vil det være av stor interesse; jeg har ikke kunnet faa nogen oplysning om, hvordan nybygningerne ligger an i Sverige og Danmark og heller ikke i noget andet land. Men her vil man altsaa paa grundlag av fuldt autentiske dokumenter kunne faa en

oversigt over, hvordan nybygningsplanerne ligger an her i Norge. Men det er et princip, som jeg mener vi ikke kan slaa ind paa. Vi faar følge exemplet fra andre lande, hvad der efter mit skjøn er det eneste rigtige.

Sparre: Nei, komiteen har intet uttalt om at offentliggjøre indstillingen, saa statsraadens bemerkning angaaende offentliggjørelse av nybygningsplaner og saadant, som der nævnes, den holder ikke stik. Hvad komiteen enstemmig har sagt, det er, at den finder det ønskelig, at nærværende indstilling behandles offentlig, og da vilde selvfølgelig hverken jeg eller nogen anden komme ind pa ting, som ikke kunde omtales offentlig. Efterat imidlertid statsraaden saa bestemt har motsat sig, at denne sak behandles offentlig, vil jeg ikke opta forslag; men jeg vil kun uttale min beklagelse over, at den slags ting forholdes offentligheten.

Gausdal: Jeg synes, det er noksaa eiendommelig, naar hele komiteen er enig om, at dette skulde behandles offentlig, at det da ikke kan ske. Det er aldeles rigtig, som sakens ordfører, hr. Sparre, sa, at det var meningen i komiteen, at dette dokument skulde forbli hemmelig, og dermed er jo statsraadens indvendinger helt bortfaldt. Jeg skulde være svært tilbøielig til at opta forslag om, at saken behandles for aapne døre. Da vilde ogsaa enhver repræsentant, som uttaler sig om saken, iagtta den taushetspligt, som han bør og skal. Men at de spørsmaal, som det her blir tale om at debattere, ikke skulde kunne behandles for aapne døre, høres merkværdig ut. Jeg skal imidlertid vente med at opta forslag, indtil jeg faar høre, hvad statsraaden har at si. Hans første indvendinger bar ikke frem.

Mowinckel: Det gjælder her en indstilling, som efter komiteens egen mening maa være hemmelig. Det siger sig selv, at man under en diskussion om denne indstilling blir nødt til at komme ind paa flere punkter, som indstillingen indeholder, og efter min formening vil det være noksaa bakvendt, at Stortinget skal bindes i sin diskussion i den utstrækning, som er nødvendig, hvis en indstilling, som efter alles mening maa holdes hemmelig, skal behandles offentlig. Jeg synes at den fremgangsmaate, som her er nævnt, at man behandler saken for lukkede døre og siden avgjør, om det, som er fremkommet, er av den art, at det bør holdes hemmelig eller ikke, er den eneste forsvarlige og mest hensynsfulde overfor Stortinget.

Præsidenten: Præsidenten fastheld sitt framlegg um, at dryftingi fyregjeng for stengde dører.

Gausdal: Jeg vil da bare faa lov til at stemme imot.

Votering:

Præsidentens forslag bifaldtes mot 19 stemmer.

Møte for lukkede dører, Stortinget 7. august 1918, ettermiddag

Præsidenten: Præsidenten fyreslær, at dei same personar som fekk tilgong til møtet i fyremiddag, fær tilgong til dette møte for stengde dører.

Votering:

Præsidentens forslag bifaldtes enstemmig.

Sak nr. 2.

Indstilling fra militærkomiteen angaaende nybygning for marinen ved private verksteder (indst. S. E).

Saken i dens almindelighet undergaves debat.

J. Johnson: Paa side 8 i indstillingen er komiteen kommet med nogen bemerkninger angaaende Kaldnes verksted, som er det verksted, som har kontrakt om bygning av 4 undervandsbaatskrog. Komiteen siger der: "Kaldnæs verksted synes at ha været særdeles lite skikket til at effektuere en bygning som den heromhandlede", og den begrunder det med, at "saa sent som den 6te juni dette aar uttaler nemlig departementet, at verkstedet nu har faat sit utstyr nogenlunde i orden". Paa dette grundlag er det da, at komiteen har uttalt den ovenanførte dom. Det forekommer mig, at den dom er litt rask. Naar jeg har bedt om ordet her, er det, fordi jeg staar dette verksted nær og kjender litt til forholdene der, og jeg vil derfor komme med endel faktiske opplysninger og bemerkninger i den anledning.

Verkstedet staar i et noksaa nært forhold til staten. Der er kontrakt mellem verkstedet og marinen om, at denne skal gaa med sine reparationer, for en stor del, til det verksted. Det er da ogsaa rimelig, at verkstedet, naar det har paatat sig en kontrakt som denne, gjør sit ytterste for at gjøre det saa godt som mulig. Det heter i indstillingen, at først nu har det faat sit utstyr i orden. Det er vel neppe nogen av komiteens medlemmer, som har været dernede og tat i øiesyn, hvad dette utstyr vil si. Jeg skal faa lov til at opplyse, at man har maattet bygge et helt nyt verksted i anledning av denne undervandsbaatbygning; 670 000 kr. er lagt ut til det. Hele aktiekapitalen var indtil for faa aar siden 400 000 kr.; her er lagt ut 670 000 kr.. Saken er, at naar disse undervandsbaater skal bygges, maa det under tak alt sammen, det maa gjemmes bort, og foruten disse svære skur, som skal til, er der jo endel andet, som maa nyt. Det maa i det hele tat skilles ut fra den øvrige del av verkstedet. Der maa helt ny spanteplan. Verkstedet har tildels maattet bruke sine egne arbeidere til dette. Nye maskiner maatte anskaffes, og der skal jeg be lagt merke til, at de maskiner har ikke kunnet bestilles, men man maatte forarbeide dem selv, og det er klart at saadant tar tid. Og den, som kjender litt til arbeidsforholdene nu og materialforholdene nu, vil nok finde noksaa god grund til at bære over med verkstedet. Jeg skal bare opplyse for eksempel, at iaar har der været tre maaneders streik, stop med alt sammen; saavidt jeg erindrer var der en kortvarig streik baade ifjor og i forfjor. Det er de forhold, man har at arbeide under.

Saa siges det, at baatene er endnu ikke paa stabelen, og derpaa bygger man da det angrep at man ikke er kommet nogen vei. Disse baater kan saavidt jeg skjønner, ikke

sættes paa stabelen, før man faar det skur iorden, som skal dække over det hele, fordi alt skal ske i hemmelighet. Derimot er der utført mangfoldige forarbeider til baatene; en række spanter er færdige, bøiet og gjennomhullet, og jeg har set ved andre nybygninger dernede, at det er ikke først og fremst kjølen det gjælder at faa lagt, men det er om at gjøre, naar kjølen er færdig, at man da har det, man skal bygge videre med. Jeg har set skibene pantet op i en fart; i løpet av en maaned eller halvanden er hele det indre skrog ført op. Materialvanskelighetene vil jeg ogsaa peke paa. Man henvendte sig til Tyskland og fik vistnok løfte om at faa det derfra, men man har ikke faat det. Man prøvet sig i Amerika, men Amerika kom ind i krigen, der blev vanskeligheter, og man fik det ikke. Saa har marinen endelig sendt endel av materialerne, men forholdet var, at verkstedet fik først de materialer, det skulde bruke sidst, og sidst de, som det skulde bruke først. Saa kommer altsaa dertil de vanskeligheter med arbeiderne, som jeg nævnte.

Fra meget kyndig hold har jeg ogsaa faat oplyst, at nybygningerne henede staar ikke synderlig tilbake for nybygningerne paa Horten. Forholdet er det, at Horten fik sin kontrakt i 1914, før alle vanskeligheter var indtraadt, mens dette verksted fik sin kontrakt omkring nytaar 1916; da hadde alle forhold tilspisset sig, og en mængde vanskeligheter baade med arbeiderne og med anskaffelse av materiel var indtraadt. Kritikken over verkstedet her rammer derfor ogsaa Hortens verksted og samtidig dettes mest kyndige mand paa dette omraade, som i et aars tid eller kanskje længer har været knyttet til disse nybygninger nede paa Kaldnes verksted. Er verkstedet særdeles litet skikket, saa vil dette paa en maate ogsaa gjælde ham. Saken staar nu, saadan, saavidt jeg kjender til det - jeg har i det sidste halvaar ikke staat det saa nær som ellers - at bygningen er i alt væsentlig færdig, spanteplanen er færdig, og maskinerne er færdige, og alt det saakaldte utstyr er nu iorden; en række forarbeider til baatene er færdige, saa opspanningen av den første baat vil kunne gaa raskt. Fra kyndig hold dernede har jeg ogsaa latt mig fortælle, at første baat vil naturligvis bli endel forsinket, men man mener, at de senere baater endog muligens kan bli færdige vel saa raskt, som det var kontrahert.

Endelig et par ord om den kontrakt, som her er sluttet mellem staten og Thune-Kaldnes, som det kaldes her i indstillingen. Den kontrakt, mener jeg, er i alle henseender en heldig kontrakt for staten, mens den derimot for disse selskaper kanskje vil vise sig at være litet heldig. Der er ikke, hvad man kalder en glideskala der, som det er paa kanskje de aller fleste kontrakter, som sluttet i vore dage; der er sat en maksimumspris, og det er den som drøftes her, hvorvidt man skulde kunne gaa ut over den.

De prisstigninger, som er kommet til i mellemtiden, faar man altsaa i virkeligheten ikke dækkelse for, hvis man ikke gaar ut over den maksimalpris, som er sat, og vi vet, at det er ingen, som nu kan bygge efter de gamle priser længere. Komiteen antyder - og det er vistnok ogsaa, efter hvad propositionen antyder - at muligens staten bør overta arbeidet. Hvad dermed menes, er jeg ikke rigtig klar over; men at man simpelthen vil ta arbeidet og flytte andetssteds hen, kan jeg ikke tænke mig, for da vil vel de samme grundarbeider og de samme vanskeligheter komme op igjen, og det vil ikke fremme arbeidet synderlig. Hvorvidt det er meningen, at man vil ekspropriere alt dette, det vet jeg ikke, men det vil ialfald bli uhyre kostbart. Skulde man ta verftet dernede med alt, hvad dertil hører, vil det bli et millionspørsmål. Verkstedet tror jeg staar sig daarlig paa kontrakten, staten tror jeg staar sig godt paa den, og jeg tør tro, at staten i det lange løp vil finde, at det er en for staten god kontrakt. Det er en kontrakt, som bør opretholdes, og gaar man nøie efter i sømmene, vil man se, at det er et ikke ganske litet arbeide, som er utført, endog arbeidet paa den første av baatene, saa det vil kunne gaa raskere, naar man bare faar skurene iorden, saa man kan faa kjølen lagt. Jeg vil uttale det haab, at forholdene dernede maa ordne sig til tilfredshet for begge parter.

Statsraad Holtfodt: Der foreligger i denne indstilling en redegjørelse fra militærkomiteen for den status, hvori marinens nybygning for øieblikket befinder sig. Det er da en fortsættelse av de undersøkelser og redegjørelser, som har været anstillet fra militærkomiteens side helt fra kontrakterne blev avsluttet, og som man vil finde referert i indstillingen saaledes, at alt hvad der foreligger før det sidste avsnit, som gjælder 1918, er ting, som allerede tidligere har været under drøftelse og er avgjort av Stortinget forsaavidt, deriblandt ogsaa disse kontraktsavslutninger. Jeg vil imidlertid faa lov til at gi en ganske kort orientering i det princip, som har ligget til grund for den nybygningslinje, om jeg skal kalde det saa, som er fulgt av marinens myndigheter og forsvarsdepartementet i denne sak. Som jeg tillot mig at nævne i formiddag, har jeg anset det som en overordentlig viktig sak for vor marine, at man hurtigst mulig kan komme væk fra dette, at vi skulde bevilge til fartøier, som maatte anskaffes i utlandet. Jeg har altid trodd, at det skulde være en viktig forsvarssak og en viktig sak for vor marines fremvekst, at vi var istand til at bygge vore fartøier selv, saa at alle de nybygninger, hvortil Stortinget kunde gi bevilgning da blev utført inden landet i størst mulig utstrækning. Paa grund av at panserskibene blev beslaglagt i England og en undervandsbaat, som var fuldt færdig ved Germanieverftet, blev beslaglagt av Tyskland umiddelbart efter eller kanskje før krigens utbrud, blev det da spørsmål om, hvorledes vi nu skulde

anvende disse penge for marinens nybygning, og blev der da indhentet de fornødne uttalelser fra alle de sakkyndige paa det omraade, og som man vil se av historiken her blev resultatet det, at departementet i kraft av en bemyndigelse, som det hadde faat av Stortinget, sluttet kontrakter om, at der skulde bygges for disse beløp 4 store ubaater, 2 kanonbaater og 2 mindre ubaater, foruten de mineutlæggere, hvortil der var git særskilt bevilgning. Naar man nu skulde utføre en saavidt stor nybygning inden landet, saa er det at merke, at vi her i Norge ikke hadde noget andet verft, som var egentlig beregnet paa krigsskibsbygning end Horten, og som jeg nævnte Horten hadde stagnert gjennom en længere tid paa grund av befæstningsspørsmaal, som ikke var løst, og det hadde ikke været mulig at skaffe de fornødne bevilgninger til at utvikle Hortens verft, saaledes som det burde og hadde været utviklet, hvis ikke dette flytningsspørsmaal og befæstningsspørsmaal gjennom saa lang tid hadde staat uløst. Naar man nu skulde undersøke, hvilke verksteder der var, som man skulde legge hovedvegten paa, som skulde gjøres istand til at hjelpe marinen ved sin nybygning, og derigjennem ogsaa var istand til at hjelpe marinen ved utførelse av reparationer under krigen, var det en given sak, at de militære hensyn her maatte tillægges avgjørende vekt, nemlig at verkstederne hadde en i militær henseende betryggende beliggenhet. I forbindelse dermed gjaldt det at finde de verksteder, som var bedst skikket til at overta dette arbeide, og der blev da nedsatt en kommission, som indstillet paa, at der skulde utgaa anbud til aktieselskapet Fredrikstad mek. verksted, Thunes mek. verksted, Kaldnes mek. verksted og Akers mek. verksted. Jeg skal faa lov til paa det kart derborte at peke paa Kaldnes. Det er et mekanisk verksted, som ligger like indenfor Tønsberg, altsaa midt inde i Tønsbergdistriktet, og som det var av stor interesse for vort maritime forsvar at faa utviklet som et led eller som en tilvekst til marinens verft paa Horten, idet den militære beliggenhet var den bedst mulige og forbindelsen med Horten var den bedst mulige gjennom baade jernbane- og søforbindelse og dækningen var militært set saa god, som den overhodet kunde skaffes, naar man ikke vilde gaa helt op til Kristiania. Altsaa, valget av Kalnes var saa at si givet paa forhaand fra det øieblik man vilde bestemme sig til at befæste Kristianiafjorden, saaledes som her var gjort. Det var et viktig led i Kristianiafjordens forsvar. Det maa man holde sig vel for øie, naar man nu kritiserer spesielt, hvad der har været utført ved Kalnes for at hjelpe til ved undervandsbaatbygningen. Men man vil legge merke til, at utviklingen av Kalnes verksted er et militært spørsmaal av høi rang, saa meget mere, som i forbindelse dermed kommer utvidelse av Tønsbergs kanal, som skal skaffe alle marinens fartøier en let adkomst til det store dokanlæg, som er sat igang ved Kalnes, og endvidere derved, at dette verksted sættes istand til at opta til reparation de fartøier, som kommer i kamp eller

under havari. Under alle omstændigheter blev der altsaa lagt megen vekt paa rent militært set at faa Kalnes utviklet saa hurtig som mulig og saa godt som mulig. Nu, Kalnes var til at begynde med, som hr. Johnson nævnte, et verksted av forholdsvis beskedne dimensioner og med en meget liten aktiekapital. Følgen var det, at her maatte staten strække sig længst mulig for at støtte dette verksted likeoverfor den ting at utvide sig til at omfatte de fornødne organer for marinens fartøier, dels gjennom nybygning og dels for at gjøre verkstederne istand til at opta marinens fartøier til reparation. Nu blev det ordnet saaledes, at Kalnes overtok arbeidet sammen med Thunes verksted inde i Kristiania, som var det verksted, der er bedst utstyret med et finere maskineri, som trænges for alle disse mange teknisk kompliserte indretninger, som findes paa en undervandsbaat. De to verksteder tilsammen dannet en kombination, som skulde overta undervandsbaatbygningen ved siden av Horten, som allerede var istand til at bygge undervandsbaate ved hjelp av nogen utvidelser, som er bevilget av Stortinget. Thunes og Kalnes verksteder skulde altsaa tilsammen overta den større del av undervandsbaatbygningen og utvikles til mest mulig at kunne motta eventuelle bestillinger fra staten, hvis nybygningen fremtidig skulde skride saa hurtig frem, at Horten selv ikke kunde overta den. Først og fremst maa man nemlig la Horten bruke nybygningsbevilgningerne, men hvis, hvad vi vil haabe, bevilgningerne til marinen blir saa rikelige, at Horten ikke kan klare at utføre dem, saa maa vi ha flere verksteder i landet, som kan overta denne bygning. Nu er der her i denne indstilling rettet en saa sterk kritikk likeoverfor baade den maate, hvorpaa disse verksteder har løst sin opgave, og likeoverfor den maate, hvorpaa de maritime myndigheter og forsvarsdepartementet har søkt at fremme nybygningen, at jeg er i sterk tvil om, hvorledes jeg skal legge mit indlæg an, forinden jeg har hørt komiteens ordfører, som ogsaa i denne sak er hr. Sparre. Der er her adskillige bemerkninger at gjøre, og saaledes som jeg læser præmissene, saa foreligger der her i præmissene en direkte mistillidsuttalelse likeoverfor først og fremst naturligvis departementet, men denne mistillid rammer i første haand de maritime myndigheter, som har været departementets høire haand i alle disse spørsmåal. Personlig er jeg jo ikke sagkyndig paa dette omraade, og jeg vil derfor foreløbig ikke gaa ind paa hvert enkelt punkt av det, som komiteen her kritiserer, forinden jeg faar høre av komiteens ordfører, at han da ikke alene for sit eget vedkommende men altsaa for samtlige medlemmer av militærkomiteens vedkommende er av den opfatning, at der skal legges en saadan daddel i den egentlige konklusjon, som er ganske tandløs, men hvis præmisses sandelig ikke er tandløse. Skal der legges det i den, som jeg læser i præmissene, saa er det klart, at vi her maa opta en realitetsdebat, som jeg ikke skal unddra mig, om hvert enkelt punkt av de bemerkninger, som er gjort fra komiteens side. Jeg har derfor henstillet

til ordføreren at ta ordet først, forat jeg kunde bringe dette paa det rene, men naar han ønsket, at jeg skulde ta ordet først, saa faar jeg gjøre det. Jeg kan derfor nu foreløbig ikke si andet, end at jeg maa avvente, hvilken fortolkning ordføreren legger i den beslutning, som her er foreslaat fattet av Stortinget, og om det er hans mening, at den kommission, som her skal nedsættes, som faar sit mandat opstukket i militærkomiteens indstilling og som faar sin sammensætning optrukket i militærkomiteens indstilling, hvorvidt det er saa at forstaa, at i og med vedtagelsen av denne beslutning skal der nedsættes en velfærdskomite eller bedømmelseskomite, som da skal ta under kritisk behandling det store og meget vanskelige arbeide, og jeg tør si fra marinens myndigheters side meget dygtige arbeide, som har været utført for at løse den store opgave fremtidig at kunne bygge flest mulig av vore krigsskibe inden landet og derigjennem utnytte alle bevilgninger mest mulig inden landet. Det er klart, at jeg kommer til at ta den mest bestemte avstand fra en kritik mot disse, som jeg vet har gjort alt, hvad de kan for at løse denne opgave, naar kritikken er bygget paa et saa løst grundlag som det, der er kommet frem her i denne indstilling. Det skal jeg da forsøke at paavise, hvis debatten skulde anta denne bredde.

Sparre: Først skal jeg bemerke i anledning av hr. Johnsons uttalelser, at jeg blev litt forbauset, da han optraadte og gjorde sig til advokat, om jeg saa maa si, for et privat verksted, hvis interesser i denne sak delvis ialfald staar i motstrid med offentlighetens; men jeg hører at hr. Johnson er medlem av vedkommende verksteds direktion, saa han antagelig kun vil gi endel opplysninger ut fra sit kjendskap til forholdene, og det har jeg naturligvis ikke noget at bemerke til. Jeg skal bare gjøre opmerksom paa, at det verksted maa ha været særdeles litet skikket til at paata sig denne bygning - derom kan man forvise sig ved at læse gjennom de dokumenter. I det hele tat har jo komiteen git noksaa utførlige referater av de forskjellige dokumenter i denne sak. Komiteens egne bemerkninger er forholdsvis korte. Vi har latt de forskjellige uttalelser og forskjellige dokumenter, deriblandt departementets redegjørelser - det er jo to redegjørelser fra departementet her - tale for sig selv. Jeg er fuldstændig enig med statsraaden i, at man maatte gjøre og burde gjøre anstrengelser for at faa hævet vor hjemmeskibsbygning og vore private verksteders evne til at bygge krigsskibe, og jeg har intet at bemerke ved det, og det har jo heller ikke komiteen gjort nogensomhelst bemerkning ved. Derimot gjorde komiteen i 1916 endel bemerkninger ved de kontrakter, som er avsluttet med de private verksteder. De kontrakter blev avsluttet straks før Stortinget traadte sammen, saa Stortinget eller militærkomiteen hadde ingen indflydelse paa den, og da de forelaa utover vaaren, gjorde som sagt militærkomiteen endel bemerkninger til dem, - de bemerkninger findes her i

dokumenterne; jeg vil bare bede mine herrer legge merke til, at de bemerkninger, saaledes som saken nu staar, viser sig at ha været meget paakrævet. Her ved denne anledning har vi som sagt mest innskærket os til at gi utdrag av forskjellige dokumenter, deriblandt forsvarsdepartementets redegjørelser. Komiteens bemerkninger tilslut er da et slags resume, og det gaar da ut paa at dette nybygningsspørsmål staar i en sørgelig stilling. Disse kontrakter blev avsluttet for 2 1/2 aar siden. De blev avsluttet i slutningen av aaret 1915. De omfatter nogen større undervandsbaater, nogen mindre undervandsbaater og nogen kanonbaater. Efter disse 2 1/2 aars forløp er man jo ikke kommet længer, end at de større undervandsbaater endnu ikke er sat paa stabelen. Jeg hørte, at hr. Johnson sa, at grunden blandt andet skulde være den, at man endnu ikke hadde færdig de skur, som de skulde staa under. Ja - han kjender antagelig til det, - det visste ikke jeg; men det er jo en beklagelig omstændighet, at endnu ikke de skur er færdige, saa man kan begynde at sætte undervandsbaaterne op. Vel - den oplysning faar nu staa ved sit værd. Hvad nu de to smaa kanonbaater angaar, som der her er tale om, saa er de endnu ikke paabegyndt, og ingen materialer er kommet. Saa er det de to smaa undervandsbaater, som der er tale om. Der er endnu intet gjort. De skulde bygges efter det system, at alle dele blev tildannet over i Amerika, og saa skulde de sendes over til Norge og sættes sammen her. De baater er der heller ikke gjort noget ved. Nu oplyser departementet, at det har under forberedelse at forandre kontrakten om mulig, og imidlertid er der kommet til landet her materiale til 2 baater, som altsaa ikke er tildannet saaledes, som de skulde efter kontrakten, uten at man vet forklaringen til, at de er kommet her til landet. Med bygningen av disse fartøier er man saaledes heller ingen vei kommet. Nu kan jo ingen mere end jeg beklage, at dette byggespørsmål er kommet i den stilling. Aarsakerne til det er det nu vanskelig at dømme om; men naturligvis ligger der i første haand i de vanskeligheter, som er opstaaet paa grund av krigen. Det staar oplyst i disse dokumenterne hvorledes staten maatte gripe ind og skaffe materiale uagtet verkstederne skulde skaffet dem. Staten maatte gripe ind og skaffe materialer, hvad der efter min mening var meget rigtig og resolut handlet av departementet. Det oplyses likeledes, at forbindelsen med Amerika, hvorfra tegningerne skal komme, er blit langsom ved krigen. Det er naturligvis ogsaa rimelig. Fremdeles er det det forhold at disse verksteder, som jo var særdeles uskikket til at paabegynde bygningen av baaterne, har hat vanskelig for at komme i orden - det har tat lang tid. Det er jo ogsaa rimelig under de nuværende vanskelige forhold med maskinanskaffelser og saadant. Vi har da ogsaa pekt paa dette i komiteen. Forøvrig innskærker komiteen sig med hensyn til kritik, som man kalder det, i indstillingen til at si, at efter vor mening har departementet ikke optraadt tilstrækkelig energisk

likeoverfor disse verksteder. Vi har faat det indtryk. Nu foregaar der underhandlinger om at forandre disse kontrakter. Underhandlingerne har paagaat helt siden 1916. Statsraaden nævnte, angaaende vor kritik - det er jo som sagt ikke saa meget av kritik, selv om der er pekt paa, at departementet ikke har optraadt energisk nok overfor disse private verksteder, som efter manges mening har misligholdt sine kontrakter - at denne kritik skulde ha rammet de sjømilitære myndigheter. Det maa jeg ta bestemt avstand fra. Der findes ingen kritik over de underordnede sjømilitære myndigheter i komiteens indstilling. Tvertimot har komiteen ved enkelte uttrykk visseligen støttet marinens hovedverft, som har hat, saavidt vi kan se, den utaknemmelige opgave at kontrollere og inspicere denne bygning. Men den kritik, som statsraaden fortæller, at vi har rettet mot marinens underordnede myndigheter, den findes ikke. Jeg tror, at der er flere av komiteens medlemmer, som vil optræde og ytre sig i denne sak; for den har vakt nok saa meget interesse i komiteen og kanskje ikke mindst hos dens civile medlemmer. Jeg tror, de vil bevidne, at vi har ikke i komiteen fundet anledning til at rette nogen kritik mot de underordnede myndigheter i marinen, kanskje tvertom. Forøvrig finder jeg ingen grund til at gaa nærmere ind paa saken. Jeg henviser til komiteens slutningsbemerkninger.

Michelet: Jeg vil sige like ut, at jeg ved at se paa denne saks dokumenter har faat et indtryk av, at der ikke paa alle punkter har været det samarbeide mellem verftets folk og departementet, som ønskelig kunde være. Jeg vil ogsaa sige, at jeg kan forstaa, at der er forhold her tilstede, som ikke er helt lette. Det, at den tidligere verftschef paa Horten nu sitter i departementet som departementets sakkyndige mand, kan let lede til misstemning, hvor der ikke skulde være det, og til, at den opfatning kan gjøre sig gjældende i marinekredse, at her staar den tidligere verftschef mot den nuværende verftschef. Den opfatning kan komme til at gro frem, at departementet her ser og hører vel saa meget paa de private verksteders uttalelser, som de hører paa de ansvarlige myndigheters uttalelser nede paa Horten. Jeg har det indtryk, at der saa at sige har siddet en bøg dernede - jeg taler i sin almindelighet uten nogen direkte adresse - og at han har holdt noget igjen. Der har været vist en energi fra verftets side med hensyn til at faa disse forhold revidert og klart ut, som ikke helt, synes jeg, har fundet øre hos departementet, saaledes som jeg vilde ha anset det ønskelig. Verftet - jeg kan ikke komme fra det - er sat noget utenfor, og det er dog saa, at det er verftet dernede, som maa ha og bør ha ledelsen og ansvaret for disse ting. Ellers blir der ikke den fornødne enhet i det hele. Jeg har faat det indtryk, at der har været dels ført direkte forhandlinger mellem departementet og verkstederne, som disse folk ikke kjender til, og dels har der været andre smaating, som har været

egnet til at bevirke uoverensstemmelse og litt misstemning. Det er ut fra det syn, at jeg for mit vedkommende har fundet aat burde anbefale den ærede departementschef at gaa den vei, at han nedsætter en komite, som kan uttale sig helt objektivt om disse spørsmåal. Jeg har ment, at det vilde være den heldigste og retteste maate at faa sakerne fremmet paa, mindst rivninger og mindst misforstaaelser, og man har da større autoritet og vekt i det hele. Det har ikke været ment som nogen velfærdskomite - den ærede statsraad brukte det odiøse uttryk. Det har ikke av komiteens medlemmer været ment saa. Vi har jo slet ikke optat dette i konklusions form. Vi har uttalt dette som et raad til den ærede statsraad. Saken staar efter mit skjøn i en mislig stilling, og marinens myndigheter nede paa Horten har git anvisning paa utveier og har git raad, som tildels ikke er blit befulgt, og for at faa alle disse ting paa det rene, tror jeg, saken er tjent med, hvad der her er git anvisning paa. Nogen konklusion i saa henseende har vi ikke formet.

J. Johnson: Det blev anført av komiteens ordfører hr. Sparre, at jeg er direktør ved Kaldnæs verksted, og paa en maate fik jeg indtryk av, at han mente, at jeg som direktør helst ikke skulde ha uttalt mig. Han brukte ialfald det uttryk, at jeg optraadte paa advokatmaner for verkstedet. Min mening var igrunnen den, at netop fordi jeg staar verkstedet nær - som jeg begyndte med uttrykkelig at sige - var jeg forpligtet til at gi de oplysninger, som jeg hadde, og som kanskje ingen anden her hadde. Jeg forklarte, hvor langt man var kommet, og hvor kort man var kommet. Jeg indrømmer, at det ikke er langt; men det er ikke saa galt, som komiteen har sagt. Naar jeg nu derimot vil benytte det sterkere uttryk, at jeg synes, komiteens kritik her, naar den siger, at verkstedet er særdeles litet skikket, er lite underbygget og mindre godt motivert fra komiteens side, ja, saa er det advokatorisk.

Men saa forsvarte jeg ogsaa Hortens verksted samtidig; for hvis det var sandt, som jeg oplyste efter allerbedste kilde dernedefra, saa er altsaa ikke Hortens verksted kommet længere, skjönt det hadde kontrakt ca. 1 1/2 aar før den anden kontrakt, og da rammer den kritik, som hr. Sparre kom med, vel saa godt Hortens verksted. Men jeg finder ikke, at den kritik i virkeligheten er rammende. Det gaar ikke an at si, at verkstedet er litet skikket til at effektuere en bygning, fordi det er kommet sent frem med det i tider som disse. Hvis det var bygget et skrog og det saa viste sig, at der var skavanker ved det, som var bygget, saa hadde der været underlag for en slik kritik; men her er der ikke underlag for den. Dette er et advokatorisk indlæg; det første var bare en redegjørelse fra mig som en, der staar verkstedet nær.

Aavatsmark: Jeg skal ikke legge mig op i den diskussion, som er opstaat mellem d'hr. Johnson og Sparre;

men jeg vil ikke tilbakeholde den bemerkning, at mit indtryk er, at Kaldnæs verksted var litet leveringsfåhig, dengang kontrakten blev oprettet; men hvorvidt det var forsvarlig at avslutte en saadan kontrakt om nybygning med dette verft, skal jeg ikke uttale mig nærmere om; men faktum er, at det fremgaar av dokumenterne, at det var litet leveringsfåhig i det øieblik, kontrakten blev avfattet. Nu hører jeg, at en av direktørene for Kaldnæs verksted forklarer, at nu er alting i orden, og det var da godt at høre.

Jeg tok imidlertid ordet i anledning av hr. statsraadens omtale av komiteens indstilling. Jeg vil ganske liketil si, at det er ikke ment som nogen kritik over marinens myndigheter. Komiteen var nødsaget til at gjøre sig op en mening efter de komiteen forelagte dokumenter, og der var rettet et direkte spørmaal til komiteen, om, hvorvidt de og de kontrakter skulde opretholdes eller opsies. Det var et meget vanskelig spørmaal for en komite som vor at avgjøre, hvorvidt en kontrakt med et skibsbyggeri skal opsies eller ikke. Vi fandt os derfor nødsaget til at indskrænke os til at komme med endel bemerkninger, som jeg fremdeles henholder mig til, men som ikke er ment anderledes end som raad og vink til forsvarsministeren om at faa disse forhold utredet paa den mest sakkyndige maate og forelægge resultatet for kommende Storting. Som statsraaden vil se, er der heller ikke i konklusjons form opsat noget om, at der skal nedsættes en komite, som skal bestaa av de og de mænd; det er sagt i præmisserne; i konklusjonen er kun sagt: "Regjeringen anmodes om for næste Storting at avgi en redegjørelse om marinens nybygning ved de private verksteder - i tilfælde ledsaget av forslag." Jeg kan ikke forstaa, at denne indstillings konklusjon skal kunne gi statsraaden anledning til at finde noget mistånkkelig ogsaa ved denne militårkomiteens indstilling. Jeg trodde virkelig, at statsraaden vilde være taknemmlig for at faa anledning til at gjøre rede for disse forhold, og at denne indstilling derfor var blit vedtat uten debat. Jeg har ikke noget væsentlig mere at tilføie. Jeg tror, at komiteens medlemmer forøvrig deler denne opfatning; det var ialfald den opfatning, som gjorde sig gjældende i komiteen, og jeg hørte ingen der, som vilde rette nogen kritik mot marineautoriteterne i denne saks anledning. De har arbeidet under meget vanskelige forhold, og det er selvfølgelig meget anerkjendelsesvårdig, at man forsøker at bygge vore krigsskibe hjemme, det er jeg ganske enig i, og jeg vil kun ønske, at det vil lykkes at gjøre dette arbeide baade godt og hurtig. Det er, hvad komiteen ønsker.

Statsraad Holtfodt: Efter de uttalelser, som er faldt fra tre av militårkomiteens medlemmer, ordføreren, formanden og hr. Michelet, er altsaa indstillingen saa at forstaa, naar man læser præmisserne, at denne komite er at opfatte som en komite, der nærmest skal ta saken ut av

departementets haand og gjennemgaa baade departementets behandlingsmaate og verkstedernes optræden. Jeg mener, at dette er administrationens sak, og selvfølgelig er jeg som administrationschef da ansvarlig for, at dette fremmes paa bedste og hurtigste maate. Her er det altsaa kun ment som et raad til departementet, hvor jeg da kan staa ganske frit med hensyn til, hvorvidt jeg som departementschef finder, at det er rigtig at nedsætte en saadan kommission eller ikke. En saadan komiteindstilling maa jo ha en konklusion, og den beslutning, som her anbefales fattet, og som gaar ut paa, at "regjeringen anmodes om for næste storting at avgi en redegjørelse om marinens nybygning ved de private verksteder - i tilfælde ledsaget av forslag", er jo for saavidt ganske uskyldig. Saken er jo den, at der forelægges intet budget fra departementet i denne tid - saavidt jeg vet, har det ikke en eneste gang fremlagt et budget, uten at det samtidig har gjort fuldstændig rede for nybygningsspørsmaalets stilling for militærkomiteen uten nogensomhelst anmodning fra Stortinget. Men vil Stortinget for at faa en konklusion paa dette fatte en saadan beslutning, saa kan jeg paa de præmisser, som her er fremkommet fra de herrer i militærkomiteen, selvfølgelig intet ha at indvende imot det, og jeg finder det da unødvendig at opholde tingets tid længere med denne sak, da vi har nok igjen av militære spørsmaal. Jeg vil kun, specielt overfor hr. Michelets mistanke om - kan jeg si - eller opfatning av, at her muligens var opstaat et motsætningsforhold mellem den tidligere verftschef paa Horten, som nu er i departementet, og den fungerende verftschef paa Horten - faa lov til at gjøre opmerksom paa, at der foretages intet skridt paa nybygningens omraade, hvor jeg ikke forelægger spørsmålet for kommanderende admiral, og jeg vet ikke, at der er gjort nogen ting hverken med hensyn til beslutninger eller med hensyn til behandlingsmaaten av alle de vanskelige spørsmaal, som er dukket op, uten at kommanderende admiral har git sin uttrykkelige tilslutning til det, - ikke en eneste gang tror jeg, der har været nogen dissens mellem departementet og kommanderende admiral i saa henseende. Nu staar vi overfor et spørsmaal, hvor departementet maa træffe en selvstændig avgjørelse; det er nemlig angaaende de forhandlinger, som nu paagaar med Thunes og Kaldnæs's verksteder, hvor staten har indgaat en kontrakt med disse verksteder, hvori der sættes en vis maksimalpris paa disse baater. Denne kontrakt er saa gunstig for staten, og falder saa ugunstig for verkstederne, at det er umulig at opretholde den, og vi staar da overfor det spørsmaal, enten at gaa til proces eller at lempe sig saa langt, at man er sikker paa, at verkstederne har en nogenlunde rimelig fortjeneste av det arbeide, som skal utføres. Her maa departementet altsaa træffe en avgjørelse, og jeg vil derfor sette pris paa, at faa vite her, om man gjennom forhandlinger - hvad enten det nu sker ved hjelp av en komite eller ved hjelp av departementets myndigheter eller ved hjelp av verftschefen paa Horten, er bemyndiget til at

gjøre alt hvad vi kan for at ikke arbeidet skal stoppe op. Det ser ut til, at arbeidet er i god gjænge baade ved Kaldnæs og ved Thunes verksteder. Spørsmålet er da, om departementet kan anse sig bemyndiget til i tilfælde at gaa med paa en forandring av maksimalprisen. Jeg skal da antyde det, som har været grundlaget for min betragtning, nemlig at den forhøielse av maksimalprisen, som vi i tilfælde maate gaa med paa, kun skal sikre verkstederne mot direkte tap, men denne forhøielse utover maksimalprisen maa ikke gi anledning til nogen fortjeneste. Man vil se, at kontrakten er ordnet saaledes, at verkstederne ialt skulde ha en fortjeneste av 15 pct. Hvis vi nu er nødt til at gaa til en forhøielse av maksimalprisen, saa er det meningen, at det skulde ske paa det grundlag, at den forhøiede sum ikke skal gjøres til gjenstand for beregning av disse 15 pct.. Man vil dernæst se, at Thunes verksted paa en utvidelse av verkstedet, som var anslaat til kr. 850 000, saavidt jeg husker, paa grund av den voldsomme prisstigning paa alle omraader har maattet anvende henimot 2 millioner, og enhver har kunnet forvisse sig om, at det er meget store anlæg, som er under utførelse paa Thunes verksted, og som er kommen istand fortrinsvis paa grund av disse kontrakter. Jeg tror, det er rigtig nu, siden dette spørsmål er bragt frem igjen, at faa paa det rene, om det er saaledes, at departementet ikke har anledning til, fordi disse spørsmål en gang har været forelagt Stortinget, gjennom en mindelig overenskomst med verkstederne at gaa over den maksimalpris, som oprindelig blev besluttet. Disse kontrakter er jo ikke gjenstand for stortingsbeslutning og har ikke været gjenstand for det; men siden saken har været forelagt Stortinget, kunde det bli betragtet som illoyalt av departementet, hvis vi for at fremme nybygningen fandt, at en forandring var den rigtige løsning. Den anden løsning er at fastholde kontrakten, som er saa gunstig for staten, at man kan være sikker paa, at disse verksteder heller gaar til proces for at frigjøre sig for den, og med mit kjendskap til alle de vanskeligheter, som har været tilstede her i landet med hensyn til indførsel baade av maskiner og materiel, saa tror jeg uten at være jurist, at verkstederne har et meget godt grundlag for at kunne si, at her er det force majeure, som gjør, at vi ikke er istand til at opretholde kontrakten. Og medens denne proces paagaar - og den kommer til at gaa helt til høiesteret, for det dreier sig her om meget store beløp - vil nybygningsarbeidet praktisk talt stoppe. Jeg vet, det er en løsning, som enkelte inden marinen holder paa, at vi strengt skal holde os til kontrakten; men jeg er av en anden opfatning. Jeg mener, at vi her maa se til at komme til en mindelig overenskomst, som holder verkstedernes interesse oppe baade for at opretholde sin egen utvidelse og for at faa nybygningsarbeidet fremmet saa hurtig som mulig. Det er mit personlige standpunkt til det, og det har jeg endnu ikke hat anledning til at forelægge kommanderende admiral,

men det er det spørsmål, som nu gjenstaar, for at mulige dissenspunkter mellem verkstederne og departementet skal være avgjort. Jeg maa altsaa faa lov til at stille det spørsmål: Er det saaledes, at jeg gjennom denne beslutning her ikke har adgang til uten at være illoyal mot Stortinget i tilfælde at træffe en overenskomst med verkstederne, hvorved vi forhøier kontraktspriserne paa en saadan maate, som vi finder nødvendig for at dække verkstederne mot direkte tap? Eller maa der en særskilt stortingsbeslutning til for at en saadan overenskomst kan finde sted? I saa fald kan jeg si med en gang, at fuldførelsen av disse baater vil bli forsinket med mindst likesaa mange maaneder som de, der vil gaa med fra nu og indtil Stortingets avgjørelse kan foreligge. Jeg tror ikke tidligere, at Stortinget har fattet uttrykkelig bestemmelse om disse kontraktsummer; men siden nu saken er bragt frem i den bredde som her, maa jeg faa lov til at spørge om dette.

Sparre: Statsraaden har flere gange kommet tilbake til de sjømilitære myndigheter i denne sak. Han mente at vi hadde kritiseret dem. Det har jeg allerede tat avstand fra. Vi har ikke nevnt nogen sjømilitære myndigheter, og jeg vil legge til, at i de opplysninger som har staatt til vor disposition, forekommer ingen anden av de underordnede myndigheter end marinens hovedverft og dets direktør, og ved hans forhold har jo ikke komiteen fæstet sig paa nogen maate. Vi har kun omtalt hvad hans indberetninger har gaat ut paa. Men jeg skal legge til - jeg tror paa alles vegne - at vi i komiteen har faatt det indtryk, at han har handlet med al mulig nidkjærhet og dygtighet i sit hverv som kontrollør og inspektør. Andre sjømilitære myndigheter har jeg ikke set forekomme i de dokumenter som har været til vor raadighet. Nu har statsraaden talt om kommanderende admiral. Jeg har ikke set ham nevnt i denne sak, saa ingen av vore bemerkninger kan selvfølgelig hentyde til ham.

Saa kom statsraaden og forela os det spørsmål, om han nu var bemyndiget til at gaa med paa en større maksimalpris overfor de private verksteder, i det hele om han nu var bemyndiget til at foreta de forandringer som han fandt nødvendige. I den anledning vil jeg straks si, at denne sak har komiteen ikke behandlet. Hvis komiteen skulde uttale sig om maksimalprisen kunde forhøies o.l., maatte den selvfølgelig hat ganske andre opplysninger til disposition end vi har hat. Der maatte blandt andet foreligge bestemte beløp som der var tale om, for hvis denne maksimalpris skal løftes med f.eks. nogen millioner, saa er jo det et bevilgningsspørsmål som komiteen selvfølgelig ikke kan gi Stortinget noget raad om, før den hadde positive forslag og opplysninger lagt for sig. I det hele har det spørsmål, hvorledes saken nu skal ordnes, ikke været forelagt komiteen til indstilling, der er et enkelt spørsmål som departementet kan sies at ha forelagt komiteen, og det er angaaende de 2 smaa kanonbaate, om

hvorvidt kontrakten bør opretholdes eller ikke. Departementet uttaler, at hvis Stortinget ikke mener noget andet, vilde det opretholde kontrakten. Dertil har komiteen sagt, at den savner materiale til at gi noget raad i denne sak. Angaaende en ting som ikke har været forelagt og ikke behandlet av komiteen, kan vi selvfølgelig ikke gi nogen indstilling eller nogen raad til Stortinget.

Michelet: Det var et litet punkt jeg glemte da jeg sidste gang hadde ordet, det er, at jeg synes statsraaden i sin første litt irritable tale oversaa et moment, og det er det, at det jo ikke er nogen stortingskomite vi her foreslaar nedsat. Vi har overlatt statsraaden helt at avgjøre, ikke alene om han vil nedsætte en komite, men ogsaa hvem han vil sætte ind i komiteen. Det er en departemental komite i tilfælde. Forsaavidt mener jeg, at der er saa ganske grepet ut av luften, at ville se uttryk for noget mistillidsvotum i denne sak. Hvad spørsmålet om pristillægget angaar, vil jeg kun for mit vedkommende si den rent generelle ting, at mit indtryk er, at kontrakten bør revideres. Jeg har imidlertid ikke hat anledning til at se kontrakten. Jeg gaar ut fra, at statsraaden konfererer med de dygtige jurister som staar til den norske regjeringens disposition, før han tar standpunkt til saken. Mit personlige indtryk er det, at den er indgaat under forutsætninger som nu svigter, under helt andre forhold, og at derfor pristillæg er berettiget at gi. Mere tør jeg ikke si om den ting.

Aavatsmark: Jeg vil ogsaa si angaaende det spørsmaal som statsraaden reiste om pristillægget, at det staar i indstillingen, at "Hvad Thune først og fremst tar sigte paa er at faa ophævet den kontraktmæssige maksimumspris for de 4 u-baater. Dette fraraader imidlertid verftsdirektøren som departementets raadgiver bestemt, men tilraader i tilfælde andre lempninger." Jeg er enig med statsraaden i, at billighetshensyn tilsiger, at der foretages lempninger i disse kontrakter. Og jeg føler mig ogsaa forvissat om, at det maa gjøres for at faa paaskyndet nybygningen mest mulig. Men hvilke lempninger der skal foretages, tør jeg desværre ikke ha nogen formening om. Da maatte man ha læst kontrakterne og det hele. Men at der maa gjøres lempninger, er jeg enig i, det tilsiger billighetshensyn og det tilsiger fremforalt hensynet til at faa disse nybygninger paaskyndet mest mulig, hvad der for mig er en hovedsak.

Gausdal: Naar jeg har sluttet mig til komiteen i dette spørsmaal, saa er det - som jeg ogsaa har skrevet i mit særvotum - for at faa en utredning av saken forelagt Stortinget. Det er jo noksaa store beløp som her anvendes. Og da der er litt ugreie for øieblikket i disse bevilgninger, er der ikke tvil om at der maa gjøres noget for at komme ut av ugreien og at Stortinget faar fuld rede

Møte for lukkede dører, Stortinget 7. august 1918, ettermiddag

paa det. Det er jeg enig i. Men jeg legger ikke deri, at dette skal være for at paaskynde disse bygninger; for enten man skynder sig eller ikke skynder sig, saa er det aldeles klart at der gaar ialfald et par aar før noget av det som her skal gjøres, er færdig til bruk. Og naar 2 aar er gaat, er det usikkert, om man har nogen bruk for det. Av den grund er jeg ikke med paa nogen paaskyndelse av arbeidet, men det er bare for at det skal utredes og ligge klart for denne forsamling, hvorledes pengene har været anvendt.

(Pag. 383/400 mangler)